

RAZVOJ MEST IN PODEŽELJA

Ključne besede

- mesto • podeželje • zeleni pas • načrtovanje • prihodnji razvoj •
- urbanizacija • suburbanizacija • mešana raba površin • policentrični razvoj •
- regionalna središča • naselbinsko omrežje •

»Po količini kmetijskih obdelovalnih površin, torej njiv in vrtov, smo glede na celotno površino države na 25. mestu v EU, saj te obsegajo le 8,8 % države, evropsko povprečje pa znaša kar trikrat več, 25,9 %. V letih 2002–2007 smo zaradi pozidave in urbanizacije v povprečju izgubili 7 hektarjev kmetijskih zemljišč na dan. Slovenija danes premore le približno 900 m² obdelovalnih površin na prebivalca ...« (Mladina, 2009, 31).

Stanje in izzivi

- Mestna in podeželska naselja so povezana v **naselbinsko omrežje**, ki pomembno vpliva na človekovo življenje in je obenem viden in prepoznaven znak v prostoru. Gre za celovit sistem, ki lahko deluje le v tesni povezanosti obeh sicer povsem različnih sestavnih delov. Podeželje potrebuje mesta in obratno.
- Običajno mesta zaznamuje strnjena pozidava in gostejša poselitev ter mestni način življenja. Razmestitev in tip hiš ter oblikovanost odprtih površin so neodvisni od naravnih razmer. Bistvenega pomena so številne dejavnosti (šole, bolnišnice, uradi, trgovine itd.), ki zadovoljujejo potrebe tako mestnega kot tudi podeželskega prebivalstva. Podeželska naselja pogosto imenujemo vasi; njihov videz je tesneje povezan z naravnimi razmerami in z obdelovanjem zemlje.
- Dokaj dobro ohranjena identiteta podeželja ob njegovi relativno dobri infastrukturi opremljenosti in decentraliziranih mrežah temeljnih storitev so velike razvojne prednosti Slovenije, ki pa jih lahko z napačnimi odločitvami prostorske, prometne, kmetijske in razvojne politike hitro zapravimo.
- V zadnjih desetletjih se meja med mestom in podeželjem zabrisuje, saj se mesta vse bolj širijo navzven na kmetijske površine. **Urbanizacijo**, ki označuje tako prostorsko rast mest kot tudi večanje deleža mestnega prebivalstva in širjenje mestnega načina življenja, usmerjajo razvijajoči se promet, pokrajinske značilnosti, mikroklimatske in talne razmere.
- Spremljajoči pojav je **suburbanizacija**, to je pojav razseljevanja prebivalstva iz mesta oz. strnjeno pozidanega urbanega območja na mestno obrobje. Za Slovence je sploh značilno, da želijo živeti v hišici z vrtom na robu mesta ali na podeželju. Tako tudi podeželska naselja dobivajo mestni videz in postajajo večinoma le še spalna naselja v mestu zaposlenih ljudi. Suburbanizacija povzroča povečevanje avtomobilskega prometa, saj so vitalne urbane funkcije v mestu, gostota poselitve pa je premajhna in oddaljenost mesta prevelika, da bi bil lahko javni promet učinkovit.

Pasti

- **Cena zemljišč** je glede na stopnjo razvitosti in kupno moč prebivalstva v Sloveniji previsoka, tudi zaradi tega, ker veliko zemljišč, predvidenih za pozidavo, ne pride na trg, prav tako tudi nezazidana zemljišča znotraj naselij in območja stare industrije. Še posebej zaskrbljujoče je pomanjkanje velikih, infrastrukturno opremljenih con (za industrijo, malo gospodarstvo, tehnološke parke).
- **Območja v bližini večjih mest** in ob pomembnejših prometnicah se zaradi intenzivnega razvoja spopadajo s pomanjkanjem prostora, umikanjem kmetijstva, močnim prometom in onesnaževanjem.

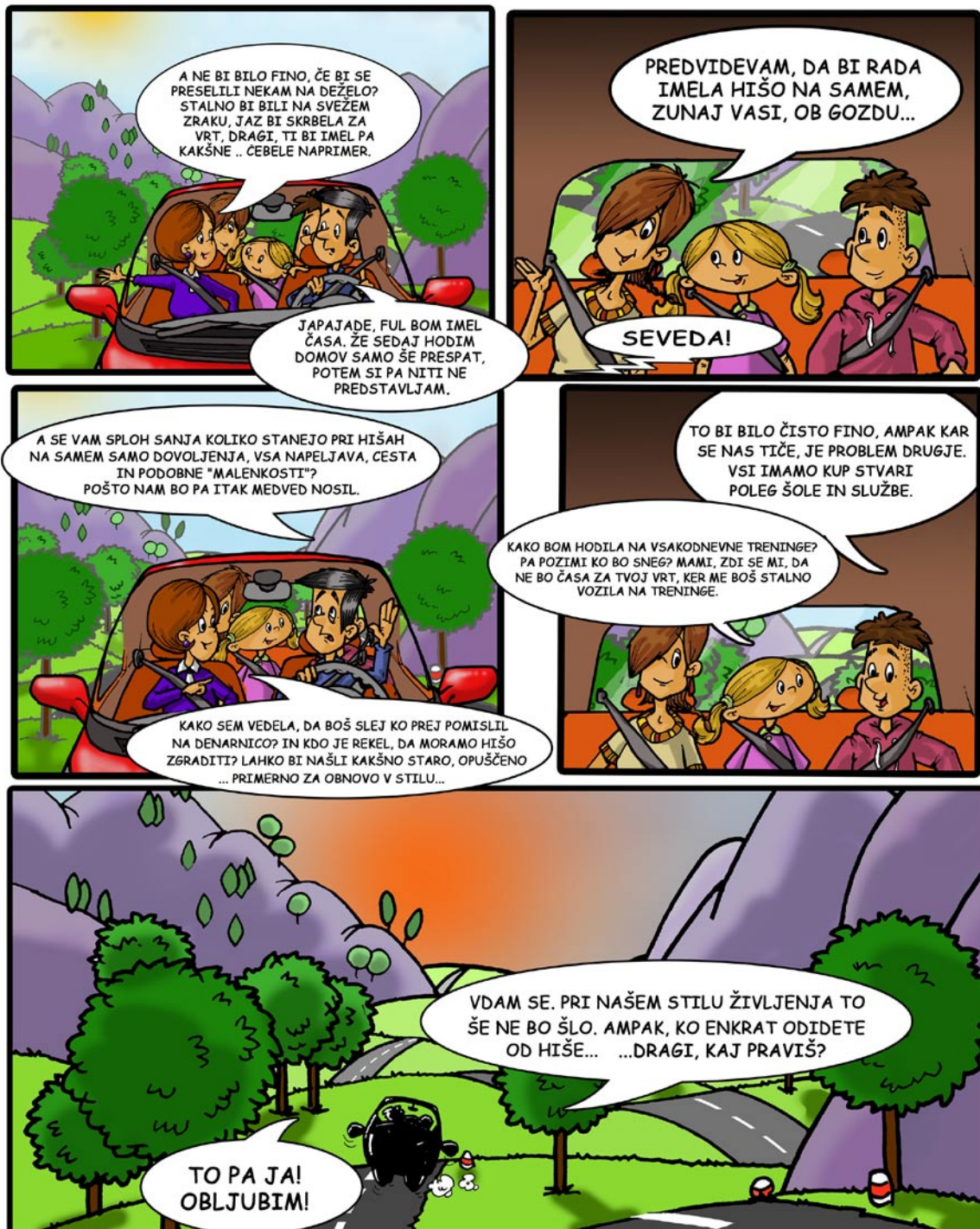
- **Odmaknjena in prometno slabo dostopna podeželska območja** se soočajo z nanašanjem števila prebivalcev in njihovim staranjem, propadanjem kulturne pokrajine, opuščanjem kmetijstva in posledičnim širjenjem gozdnih površin.
- **Slabo umeščanje dejavnosti v prostor** vodi v nesmotrne investicije, pretirano porabo prostora, velika poraba energije in časa. Razpršena gradnja ruši ustaljeno naselbinsko sliko, vnaša nered v prostor in zahteva velike investicije v izgradnjo infrastrukture.
- Velik izziv sodobnega časa je zaščititi javni interes pred zasebnim interesom in logiko kapitala. Prevlada slednjega vodi v umik manj donosnih dejavnosti bolj donosnim in selitev na slabše lokacije.
- Pretekla policentrična politika razvoja Slovenije je ugodno vplivala na razvoj občinskih središč in povsem zanemarila regionalno raven, zato so **regionalna središča** v mnogih primerih prešibka ali pa jih celo ni. Regije brez izrazitih funkcionalnih središč nimajo možnosti, da bi prerasla v pokrajine. Te pa so že nekaj let vroča tema razvojne regionalne politike. Evropa regij v Slovenijo še ni prišla.

Rešitve

- **Premišljeno načrtovanje** stremi k:
  - skladni namenski rabi zemljišč,
  - mešani rabi površin,
  - izenačevanju kakovosti bivalnega okolja,
  - izgrajevanju in zapolnjevanju praznih vmesnih prostorov,
  - ohranjanju obstoječega naselbinskega omrežja,
  - ohranjanju regionalne identitete in historičnega spomina,
  - večji vključenosti javnosti.
- Temeljno izhodišče načrtovanja je **enakomeren in skladen razvoj vseh območij Slovenije**, pri čemer je treba graditi na lastnih virih posameznih območij in na lastni iniciativi. Cilji razvoja so:
  - spodbujanje uravnoteženega gospodarskega, socialnega in prostorskega razvoja;
  - zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami;
  - celostni razvoj podeželja;
  - preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi;
  - ohranjanje poseljenosti na celotnem ozemlju države ob upoštevanju policentričnega sistema poselitve;
  - pospeševanje razvoja za okolje neškodljivega gospodarstva ter varovanja naravnih dobrin, naravne in kulturne dediščine ter drugega javnega dobra.
- Posebno pozornost je treba posvetiti **krepitevi povezanosti med mestom in podeželjem**. Med njima se mora razvijati partnerski odnos, ki bo temeljil na vzajemnosti, enakopravnosti in dopolnjevanju, kar bo vodilo k oblikovanju enotnega in dobro delujočega sistema.

Nadaljnje branje

Simoneti, M., Zavodnik Lamovšek, A. (2009): **Prostor za vsakdanjo rabo**. Ljubljana, Ministrstvo RS za okolje in prostor.

Študija ranljivosti prostora (2003). Dostopna na:

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostor/pdf/prostor_slo2020/5_1_dokument.pdf (30. 7. 2010)

Povezave

Evropski sklad za regionalni razvoj:

http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/feder/index_sl.htm

R.A.V.E. (Space Rising Awareness of Values of Space through the Process of Education):

<http://www.rave-space.org/ravespace/homepage.aspx>

Program razvoja podeželja 2007–2013:

http://www.mkgp.gov.si/si/program_razvoja_podezelja_2007_2013/

Evropska prostorsko razvojna perspektiva:

<http://www.google.si/search?q=European+Spatial+Development+Perspective&hl=sl&start=0&sa=N>

UNESCO, Teaching and learning for the sustainable future, Curriculum theme 17, Sustainable communities:

http://www.unesco.org/education/tlsf/TLSF/theme_c/c_mod17.htm

Razmišljamo in delujemo trajnostno - druge teme

- UVOD ● GOSPODARSKI RAZVOJ ● PROMET
- RAZVOJ MEST IN PODEŽELJA ● KAKOVOST BIVANJA
- POTROŠNIŠTVO ● PROSTI ČAS ● ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG
- SOCIALNA VKLJUČENOST IN PARTICIPACIJA ● KULTURNE VREDNOTE
- BIODIVERZITETA ● NARAVNI VIRI ● NARAVNE VREDNOTE ● ENERGIJA
- ONESNAŽEVANJE OKOLJA ● RAVNANJE Z ODPADKI
- PODNEBNE SPREMEMBE

